

**ON THE QUESTION OF POSTMODERNISM IN THE LIGHT
OF UKRAINIAN SCIENTIFIC THOUGHT**

**ДО ПИТАННЯ ПОСТМОДЕРНІЗМУ
У СВІТЛІ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ДУМКИ**

Senkiv L. V. Сеньків Л. В.

*Master's Student at the Department
of Music-Theoretical Disciplines
and Instrumental Training*

*студентка магістратури кафедри
музично-теоретичних дисциплін
та інструментальної підготовки*

Dushniy A. I. Душний А. І.

*Ph.D. in Education, Associate Professor,
Head of the Department
of Music Theoretical Disciplines
and Instrumental Training
Drohobych Ivan Franko State
Pedagogical University
Drohobych, Lviv region, Ukraine*

*кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри музично-
теоретичних дисциплін та
інструментальної підготовки
Дрогобицький державний
педагогічний університет
імені Івана Франка
м. Дрогобич, Львівська область,
Україна*

Постмодернізм як мистецьке спрямування, це прояв тенденції художнього осмислення, який виник на тлі постмодерну та поставангарду у другій половині ХХ століття [18]. Визначення постмодернізму трактується від латині *post* – після та *modernus* – сучасний [15]. Саме постмодернізм, впливається у світ мистецтва скульптури, архітектури, живопису у 50-х – 60-х рр. ХХ ст. у США та Франції. З плином часу, цей симбіоз отримує визнання у літературному та музичному напрямках.

Таке співвідношення постмодернізму, позначається на тлумачення модернізму та авангарду у напрямку музики. Власне, таке словосполучення сприяло утворенню нової течії, котра напрочуд збагатила мистецьку сферу (у тому числі баяну-акордеону) новими техніками, прийомами та засобами передачі образного сприйняття музики крізь призму сучасного інструменту, його конструктивних можливостей, індивідуальних прийомів та спец-ефектів, виконання й входження у ранг академічних інструментів та камернізації в цілому.

Розуміння самої сутності постмодернізму, мистецтвознавча сфера запозичила у філософів приблизно у другій половині ХХ століття. Так, постмодернізм у філософських трактатах здобуває власний науковий

сенс, теоретичну основу та практичну затребуваність (Ж. Бодріяр, Ф. Джеймсон, Ж. Дельоза, П. Козловські та ін.). На думку української філологині Т. Гутнікової: «постмодернізм виявляється як специфічний спосіб мислення та світосприйняття, певний комплекс філософських ... теоретичних та естетичних уявлень» [9, 10].

Серед дослідників у сфері культурології, котрі працювали над проблемою постмодернізму, як самовираженням у мистецтві, можна назвати С. Балакірову, Г. Гуменюк, А. Данилюка, О. Колесник та ін. Науковці актуалізували процес аналізу постмодернізму у царині художньої та наукової творчості [21, 12].

Культуротворчий простір сьогодення, на думку Ю. Каплієнко-Ілюк визначається як «саме явище постмодернізму, з його синтетичним стильовим змішуванням, плюралізму, різнобарвністю, проявленими в полістилістиці» [10, 12].

Українська сфера мистецтвознавчої науки осмислила розуміння постмодернізму з другої половини 90-х рр. ХХ ст. Пізній розвиток цього напрямку, по відношенні для прикладу до європейського чи американського мистецького осередку, пов'язаний із становленням України як окремої держави, і розвитком саме української культури й мистецтва у розмаїтих їхніх напрямленнях.

Хоча, дослідниця Г. Асталощ, опираючись на висновки науковців, констатує факт періодизації постмодернізму в Україні «... приблизно від 60-х рр. ХХ ст. і до наших днів ... характеризує загальний стан культури та мистецтва й об'єднує ... протилежні поняття та напрямки, як органічно співіснують в єдиному просторі й утворюють калейдоскопічну картину сучасного світу» [2, 40–41]. Науковиця робить припущення що, постмодернізм не постає реорганізацією новизни у сфері культури, а навпаки – «новою ланкою її розвитку» [2, 41]. Власне, окреслений феномен уособлює надбання та досвід, інтегруючи його до сучасного соціуму.

Цікавим є бачення М. Нітієвської, у напрямку трактування постмодернізму як «... синтезу повернення до минулого і рух вперед» [1, 170]. Щодо взаємозв'язку у постмодернізмі, то слушною постає думка Н. Корнієнко, котра апелює до розуміння як до «явища, яке передусе новій ієрархії цінностей і реконструює новий великий контекст» [14, 7].

Слушним визначенням постмодернізму, у руслі нашої розвідки постає твердження О. Берегової: «у мистецтві, постмодернізм – це певний тип світогляду сучасного мистця, унікальна соціокультурна модель ... головний творчий принцип радикального плюралізму стилів і художніх програм, світоглядних моделей і мов культур» [4, 32].

Як зазначає Н. Кондратенко, щодо багатогранності прояву феномену у різних напрямках, це «специфічний спосіб світовідчуття, світосприйняття та світорозуміння кінця ХХ – початку ХХІ століття» [13, 49]. Дослідниця синтаксичного поєднання українського модерну та постмодерну у напрямку художнього дискурсу, апелює до оперування

поняття постмодерном як «станом доби, незалежним від домінантної наукової парадигми або філософського осмислення світу» [13, 49].

Відтак, постмодернізм є «транскультурним феноменом, що повноцінно виявляє свої характеристики саме на перетині гуманітарного знання та значною мірою визначає загальний стан у сфері духовності останньої чверті ХХ – початку ХХІ ст.» [8, 3].

Серед грона праць українських митців-музикознавців, відносно постмодернізму та його різновекторного осмисленого трактування, ми акцентуємо увагу на: дисертаційних дослідженнях Т. Гуменюк «Постмодернізм як транскультурний феномен. Естетичний аналіз» [8], Т. Боднарчук «Постмодерністські тенденції у сучасному українському мистецтві» [7], І. Чернової «Музичне виконавство в системі постмодернізму» [32], І. Навоєвої «Українська хорова та вокально-ансамблева творчість у контексті стильової нео-готики пост-постмодерну» [16] та ін.; фундаментальній монографії О. Берегової «Інтегративні процеси в музичній культурі України ХХ – ХХІ століть» [5]; наукові твердження з дотичністю до проблеми постмодернізму ми черпаємо з праць О. Козаренка «Українська національна музична мова: генеза та сучасні тенденції розвитку» [12], Б. Сюті «Принципи організації художньої цілісності у творчості українських і польських композиторів 1970-х – 1990-х років» [20], Л. Кияновської «М. Скорик: людина і митець» [11] та ін. Окреслені науковці сприяли утворенню розуміння постмодернізму саме в українському мистецтві та культурі, із новим баченням й інтерпретуванням притаманним українському розумінню феномену у його різновекторності музикознавчої думки та виконавської іманентності.

Варто наголосити, що українські дослідники постмодернізму у сфері музичного мистецтва апелюють до систематизації даного напрямку у композиторській сфері, виконавстві, загальній музичній науці. Тим самим, за визначенням П. Рудь «вони доповнюють та розширюють епістемологію унікального явища» [19, 31].

Саме такі вектори діяльності, постають константними щодо «інтегрування української естетичної думки в загальноєвропейський простір та визначенню ролі та місця українського музичного постмодернізму в контексті європейської культури» [3, 3].

Своєчасними та обґрунтованими твердженнями щодо становлення українського постмодернізму, котрий збігається з початком Незалежності України ми звертаємось до цитати О. Козаренка «... неблаганній та прогресуючій ентропії музичної матерії, постмодернізм протиставляє стабілізуючу, підкреслену причетність до традицій (зокрема національних)» [12, 28]. Власне, така мотивація львівського науковця дала чіткість усвідомлення функціоналізації різноманітних факторів (неоавангард, нова фольклорна хвиля) й сприяла

поєднанню різновекторних модерних тенденцій сучасного мистецтвознавчого та виконавського змісту.

У спектрі виокремлення постмодернізму як стилю, у сфері музичного мистецтва варто відзначити певне міркування щодо полістилістики й усвідомлення іронії музики без кордонів з позиції високого та масового мистецтва. З початком Незалежності України, ціла когорта композиторів почала схилитися до масштабного використання у своїх творах принципів полістилістики, елементів перформенсу (В. Рунчак, В. Власов, В. Польова, В. Зубицький). Власне, розмаїття композиторського пошуку, певних уподобань та ноу-хао, сприяють індивідуалізації мистецького творіння саме у полі постмодернізму. Так, серед когорти українських композиторів, є ті, котрі звертаються до духовного тематизму (А. Гаврилець, В. Зубицький), домінують у напрямку мінімалізму (Л. Грабовський, О. Козаренко), використовують у своїх творах нові, невідомі, інколи над музичні виразові засоби, такі як перформанс та хепенінг (В. Рунчак, К. Цепколенко, В. Власов). Тому, за визначенням М. Алексієвського та М. Юрія: «постмодернізм не прагне спростування .... а виявляє себе у множинні основ соціального мислення» [1].

Таким чином, постмодернізм як напрямок в українській науці у сфері мистецтвознавства трактується, як розмаїте співвідношення низки складових елементів, «прийомів, технік, стилів, сюжетів, смислів, текстів, форм» [19, 38]. Створення нового кризь призму активізації технології, засобів впливу на індивідуум композиторського стилю та виконавської манерності інтерпретації, постає базисом утвердження постмодернізму у соціокультурному просторі XXI століття.

Література:

1. Алексієвський М., Юрій М. Постмодернізм і українська культура. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Aleksiiievets_Mykola/Postmodernizm_i_ukrainska_kultura.pdf?PHPSESSID=00uu0igkssnmvb447grl7im3d3
2. Асталаш Г. Нова лексика українського музичного постмодернізму. *Мистецтвознавчі записки*. 2014. Вип. 26. С. 39–47.
3. Балакірова С. Естетика музичного постмодернізму (на матеріалі творчості К. Штокгаузена і М. Кагеля): автореф. дис. ... канд. філос. наук: спец. 09.00.08. Київ, 2002. 21 с.
4. Берегова О. Діалог культур: образ Іншого в музичному універсумі. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2020. 304 с.
5. Берегова О. Інтегративні процеси в музичній культурі України ХХ – ХХІ століть: монографія. Київ, Інститут культурології НАМ України, 2013. 232 с.
6. Берегова О. Постмодернізм у камерних творах українських композиторів. Київ, 1999. 141 с.

7. Боднарчук Т. Постмодерністські тенденції у сучасному українському мистецтві: автореф. дис ... канд. мистецтвознав.: спец 26.00.01 «Історія та теорія культури». Львів, 2009. 20 с.

8. Гуменюк Т. Постмодернізм як транскультурний феномен: естетичний аналіз: автореф. дис. ... док. філософ. наук: спец. 09.00.08 «Естетика». Київ, 2002. 38 с.

9. Гутнікова Т. Концепція світу і людини в українському постмодерністичному романі 90-х років ХХ століття: дис. ... канд. філолог. наук: спец. 10.01.01 «Українська література». Харків, 2013. 199 с.

10. Каплієнко-Ілюк Ю. Полістилістика як явище постмодернізму. *Вісник Київського Національного університету культури і мистецтв. Серія: Мистецтвознавств: зб. наук. праць*. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2019. Вип. 41. С. 11–17.

11. Кияновська Л. Мирослав Скорик: людина і митець. Львів, 2008. 586 с.

12. Козаренко О. Українська національна музична мова: генеза та сучасні тенденції розвитку: автореф. дис... д-ра мистецтвознав.: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Київ, 2001. 36 с.

13. Кондратенко Н. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу: монографія. Київ: Вид. д-м Д. Бураго, 2012. 320 с.

14. Корнієнко Н. Постмодернізм як культурний жест. *Artline*. 1998. № 7–8. С. 4–7.

15. Модернізм. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Модернізм>

16. Навоева І. Українська хорова, вокально-ансамблева творчість у контексті стильової неоготики постпостмодерну: дис... канд. мистецтвознав.: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Одеса, 2018. 189 с.

17. Нітієвська М. Постмодернізм – одне з провідних явищ в сучасній культурі. *Музикознавча думка Дніпропетровщини*. Дніпропетровськ, 2006. Вип. 2. С. 163–173.

18. Постмодернізм як мистецький напрямок двадцятого століття. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/10386/>

19. Рудь П. Еволюція композиторського стилю Олександра Щетинського: дис. ... канд. мистецтвознав.: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Харків, 2021. 285 с.

20. Сюта Б. Принципи організації художньої цілісності у творчості українських і польських композиторів 1970-х – 1990-х років : дис. ... д-ра мистецтвознав.: спец. 17.00.03 «Музичне мистецтво». Київ, 2006. 419 с.